

K PRVEMU MEDNARODNEMU KONGRESU ZA TRADICIONALNO LUTKARSTVO V LIÈGEU

Niko Kuret

Pod pokroviteljstvom Belgijske komisije za folkloro je bil v Liègeu od 14. do 20. avgusta 1958 kongres za tradicionalno lutkarstvo. Za povprečnega Slovence je tema pri nas neaktualna, češ: »tradicionalnega« lutkarstva Slovenci vendar nimamo. Res ga nimamo. Saj imamo sploh lutkarske tradicije komaj kaj (stare sploh ne). Zato pa nam živi v panonskem območju folklorna lutka in folklorna lutkarska tradicija, ki je bila do nedavnega le malo znana (gl. moje začasno poročilo v SE X, 1957, 115—124). In glej, zgodilo se je, da je slovensko-kajkavska folklorna lutka, razstavljena na sočasni razstavi v Liègeu, stopila v središče zanimanja vsega kongresa, in izkazalo se je, da je »lilek« pravzaprav edina doslej znana folklorna lutka v Evropi! Tako prav zares ni bilo odveč, če smo poskrbeli, da je »lilek« prišel na razstavo v Liège, in če se je podpisani kot predavatelj o njem udeležil kongresa. Poslej naša folkloro ni več samo zaradi panjskih končnic in korantov mednarodno zanimiva, ampak tudi zaradi našega lileka!

Umetniško lutkarstvo si je po vojni, se zdi, toliko opomoglo, da si je obnovilo svoje staro mednarodno združenje (UNIMA — Union internationale des marionnettes, ust. 1929, obnovlj. v Pragi 1957). To je izpodbudilo pristaše izumirajočih »tradicionalnih« lutk, da tudi oni store nekaj za njihovo ohranitev, če pa že to ne, pa vsaj za njihov študij, preden utonejo v pozabo kot žrtve umetniškega lutkarstva, televizije in filma.

Pojem tradicionalnega lutkarstva ni enovit. Obsega namreč dvoje. Najprej folklorne lutke z najstarejšim izročilom (naš »lilek«, ki sega — kakor bom o prvi priliki pokazal — v Malo Azijo, turški »Karagöz« s svojim grškim izrastkom »Karaghiossisom« in vrsta vzhodnoazijskih lutk z »Vajangom« na čelu), potem pa lutke, ki so historična zanimivost, a so novejšega, včasih psevdoljudskega izvora, dasi so zdaj, ko admirajo, že ponarodele (angleški Punch, naslednik italijanskega Pulcinelle in francoskega Polichinella — sicilijanski Pupi, obdani v bleskom drugod že ugaslega Rolandovega viteštva — francoski regionalni tipi: lyonsko-pariški Guignol, amienski L'fleuret itd. — razmeroma mladi, a izredno živi in izraziti nemško-avstrijski Kasperl — liègeski barabin Tchanchès s svojo viteško družino, ki je, kdo bi verjel, v tesnem sorodstvu s Sicilijo — češki Kašpárek, ki ima kljub vsemu nemško-avstrijsko kri). Razen angleškega Puncha so pravzaprav vse »historične« lutke v Evropi otroci romantike in nimajo kdo ve kako stare tradicije. So pa zato, vsaka v svojem okolju, v sto ali stopetdesetih letih življenja postale folklorni pojem, ki ne folklorist ne kulturni zgodovinar ne moreta mimo njih. Postale so »tradicionalne«.

Bodi folklorna, bodi historična lutka, obe še pogrešata sistematičnega znanstvenega raziskovanja. Kakor tolikokrat v kulturni zgodovini in v etnografiji smo tudi tu priča reševanja tik pred dvanajsto uro.

Kongres v Liègeu naj bi bil zastavil delo v tej smeri. O njegovem poteku, o razstavi, ki je bila nazorno dopolnilo predavanjem, o festivalu z nastopi izvirnih tradicionalnih lutk in lutkarjev, ki je bil enkratno doživetje za vsakega udeleženca (videl si na enem kraju v desetih dneh malone vse, kar Evropa premore: od Anglije do Grčije, od Sicilije do severne Nemčije), sem poročal na drugem mestu (gl. SPor z dne 15. septembra 1958, št. 216). Zbornik s predavanji in poročilom o poteku kongresa je v tisku. Tu bi samo ponovil, da je bil praktični uspeh kongresa zблиžanje vseh, ki se za tradicionalne lutke zanimajo in z njimi igrajo, edinstvena združitev teoretičnega razpravljanja s konkretnim lutkarskim ustvarjanjem, zlasti pa ustanovitev Medna-

rodnega središča za raziskovanje tradicionalnega lutkarstva (Centre international pour l'Étude de la Marionnette Traditionnelle) s sedežem v Lyonu, kjer že imajo Mednarodni lutkovni muzej.

Raziskovalno središče naj bi skrbelo za ohranitev tradicionalnega lutkarstva, naj bi podpiralo primerjalni študij tega lutkarstva s publikacijami in drugimi primernimi sredstvi (zlasti z osrednjo kartoteko in osrednjim arhivom i. pod.) in naj bi — ne nazadnje — pospeševalo prijateljstvo med vsemi, ki se aktivno bavijo s tradicionalnimi lutkami ali jih samo raziskujejo. Kongres je tudi izrazil želje: naj bi javna oblastva podprla tradicionalne lutkarje v njihovem težavnem položaju, nadalje, naj bi se tudi vnaprej prirejali podobni kongresi s študijskimi nalogami, naj bi se ustanovila posebna revija, namenjena raziskovanju tradicionalnega lutkarstva, naj bi Središče navezalo tesne in prijateljske stike z UNIMA in z International Association for Theatre Research in še poiskalo možnosti, da se vključi v UNESCO.

Raziskovalno središče naj bi se organiziralo v letu 1959 in naj bi v istem letu priredilo tudi drugi kongres.

Résumé

EN MARGE DU 1^{er} CONGRÈS INTERNATIONAL DE LA MARIONNETTE TRADITIONNELLE A LIÈGE

L'auteur souligne l'importance de ce Congrès et la part que notre folklore a pu y contribuer par la marionnette folklorique des territoires slovène et croate («lilek»). Il explique la notion de marionnette «traditionnelles» et y distingue des marionnettes purement «folkloriques» (lilek, Karagheuz, Karaghiossis, Wayang, etc.) et celles qu'il appelle «historiques», c'est à dire plus ou moins récentes (Punch, pupi, Guignol et camarades, Kasperl, Tchatchès, Kašpárek, etc.). C'est à la dernière heure qu'on s'est résolu à procéder au sauvetage de la marionnette traditionnelle et à la soumettre à des recherches systématiques. Les communications du Congrès, l'exposition et les spectacles du festival ont été une splendide ouverture de l'activité du «Centre international pour la recherche de la marionnette traditionnelle» dont la création fut votée à l'unanimité et dont l'activité devrait s'inaugurer, à Lyon, en 1959.

FOLKLORISTIKA NA SVETOVNEM ZBOROVANJU SLAVISTOV V MOSKVI 1958

1

Dagmar Klímová

V dneh od 1. do 10. septembra 1958 je bilo v Moskvi četrto mednarodno zborovanje slavistov. Zborovanja se je udeležilo okoli dva tisoč pet sto strokovnjakov z vsega sveta. Zborovalci so se porazdelili na dve sekciji, na lingvistično in slovstvenozgodovinsko. V slovstvenozgodovinski sekciji je imela svoje mesto tudi podsekcija za slovansko ljudsko ustvarjalnost, dragocene pobude pa so folkloristiki prinesla tudi druga področja. Tako je v podsekciji za slovansko dialektologijo predaval madžarski lingvist J. Sípóso »Vlogi ljudskih pesmi pri študiju historične dialektologije«, pri čemer je izhajal iz folklornega gradiva. Po metodični strani je bil folkloristiki blizu poljski prispevek J. Gajka »Pomen etnografskega kartografiranja za slaviste«. V slovstvenozgodovinski sekciji so se dotikala folkloristične teorije in metodike tudi predavanja v podsekciji za zgodovino starih slovanskih slovstev do 17. stoletja in v podsekciji za stilistiko.